

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona-Prečišćeni tekst ("Službene novine Zeničko-dobojskog kantona", broj 07/10), Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na prijedlog Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, na 205. sjednici, održanoj 17.02.2015. godine, d o n o s i

## **ZAKLJUČAK**

### **I.**

Prihvata se dokument „Perspektiva uzgoja maline na području Zeničko-dobojskog kantona“.

### **II.**

Zadužuje se Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu da prati realizaciju mjera i efekata dokumenta iz tačke I. ovog Zaključka.

### **III.**

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-\_\_\_\_\_/15.  
Datum, 17.02.2015. godine  
Zenica

**PREMIJER**

*Munib Husejnagić, dipl.ing.maš.*

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvu za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu  
1x Biznis servis centru Zeničko-dobojskog kantona  
1x a/a

# *Perspektiva uzgoja maline na području Zeničko-dobojskog kantona*

## **I U V O D**

Prema strukturi ukupnih poljoprivrednih površina na području ZE-DO kantona, a koje iznose 110.946 ha, obradivo zemljište zauzima 95.656 ha ili 86,22%, a neobradivo 15.290 ha ili 13,78% . Kategorija poljoprivrednog zemljišta u odnosu na ukupno poljoprivredno zemljište ZE-DO kantona od 110.946 ha, najviše su zastupljene oranice i bašte sa 56.039,0 ha ili 50,51%, a najmanje voćnjaci sa 9.436 ha ili 8,51% dok vinogradi, trstici, bare i ribnjaci nisu zastupljeni odnosno nisu evidentirani.

Poljoprivredno zemljište i odnos u hektarima po stanovniku

| Općina     | Broj stanovnika | Obradivo ha | Poljoprivredno ha | Po stanovniku ha<br>Obradivo | Poljoprivredno |
|------------|-----------------|-------------|-------------------|------------------------------|----------------|
| Breza      | 14.594          | 2.831       | 3.105             | 0,19                         | 0,21           |
| Doboj-Jug  | 4.523           | 528         | 561               | 0,12                         | 0,12           |
| Kakanj     | 43.306          | 11.434      | 13.006            | 0,26                         | 0,30           |
| Maglaj     | 23.403          | 11.521      | 14.315            | 0,49                         | 0,61           |
| Olovo      | 12.406          | 7.234       | 9.517             | 0,58                         | 0,77           |
| Tešanj     | 48.159          | 9.365       | 9.938             | 0,19                         | 0,21           |
| Usora      | 6.968           | 3.510       | 3.614             | 0,50                         | 0,52           |
| Vareš      | 10.743          | 7.485       | 8.823             | 0,70                         | 0,82           |
| Visoko     | 40.301          | 8.993       | 10.073            | 0,22                         | 0,25           |
| Zavidovići | 38.027          | 12.205      | 15.384            | 0,32                         | 0,40           |
| Zenica     | 127.105         | 15.363      | 16. 545           | 0,12                         | 0,13           |
| Žepče      | 31.067          | 5.187       | 6.065             | 0,17                         | 0,20           |
| Ukupno     | 400.602         | 95.656      | 110.946           | 0,24                         | 0,28           |

Izvor: Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje; Federalni zavod za statistiku

Poljoprivreda ima veoma važnu ulogu u ukupnom razvoju Zeničko-dobojskog kantona i primjenom adekvatnih proizvodnih standarda i unaprijeđenjem ekonomije obima u proizvodnom procesu, poljoprivreda je označena kao bitan element privrednog razvoja.

Poljoprivredna proizvodnja u odnosu na druge grane privrede ima značajne prednosti i nedostatake. Prednosti se ogledaju u činjenici da za uspješnu proizvodnju treba samo pratiti povoljne prirodne uslove, što je donekle i tačno. Prepreka se ogleda u činjenici da se čovjek kroz historiju rano počeo baviti uzgojem/proizvodnjom hrane neophodne za svoj opstanak. Ova činjenica često je prepreka u smislu uvođenja novih vrsta biljaka u plantažni uzgoj ili promjeni tehnologije uzgoja.

Za uzgoj određene voćne vrste potrebni su uslovi: optimalni zemljišno-klimatski uslovi, poznavanje tehnologije uzgoja, kvalitetan sadni materijal i obezbjeđen plasman(kroz otkup/preradu).

Prinos i tržišna cijena su faktori koji opredjeljuju poljoprivredne proizvođače za uzgoj određene poljoprivredne kulture. Poznavanje navedenih činjenica će stimulisati ili destimulisati pokretanje određene poljoprivredne proizvodnje.

Uzgoj maline na području Zeničko-dobojskog kantona uslijedio je u poslijeratnom periodu zbog specifičnih ekonomskih uslova. U poratnom periodu, veliki broj radno sposobnog stanovništva ostaje bez zaposlenja u industriji i bez neophodnih sredstava za život. U ekonomskim krizama stanovništvo se najčešće orjentiše na proizvodnju hrane, za svoje i tržišne potrebe.

U ovakvim ekonomskim uslovima uzgoj maline se čini kao dobar način zarade. Uvođenje ove voćne vrste u plantažni uzgoj na području Zeničko-dobojskog kantona imalo je niz prepreka. Najveća prepreka je bio tradicionalni stav da je malina korov koji uništava parcele za uzgoj poljoprivrednih kultura.

U reljefu Zeničko-dobojskog kantona uglavnom su zastupljene male parcele pa bi trebalo forsirati proizvodnje koje obezbjeđuju ekonomsku dobit na ovako malim parcelama. Reljefne karakteristike u kombinaciji sa poslijeratnim ekonomskim uslovima i pojavom otkupljivača sa neograničenim kapacitetom su usloveli pojavu maline u plantažnom uzgoju. Relativno mala ulaganja u zasnivanje 1 dunuma malinjaka i brzi povrat investiranog pomažu da se ljudi odluče za uzgoj maline.

## II ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA U PROIZVODNJI

### **II -1 – Prednosti za ovu proizvodnju**

- ***Mogućnost korištenja usitnjenih posjeda-*** Specifičnost reljefa većine općina Zeničko-dobojskog kantona ogleda se u malim parcelama sa blagim nagibom. Ovakve parcele omogućavaju uspješnost u gajenju maline. Ruralna područja Kantona pored navedenih reljefno-zemljišnih karakteristika obiluju sa radnom snagom koju u nekim procesima uzgoja maline, kao što je berba, mogu predstavljati žene i djeca.
- ***Kvalitet maline proizvedene u našim uslovima-*** Malina se na području Kantona uzgaja uglavnom u ekološki izrazito čistim područjima i to kako u pogledu zraka i vode, tako i u pogledu zemljišta, a što se ogleda u kvalitetnim organoleptičkim svojstvima plodova maline.
- ***Relativno dobra pokrivenost terena Zeničko-Dobojskog kantona sa otkupljivačima-*** Otkupljivači su od samog početka razvoja plantažnog uzgoja maline na području Zeničko-dobojskog kantona preuzimali (otkupljivali) sve proizvedene količine maline. Garantovani otkup je ključni faktor za opstanak i proširenje ove proizvodnje. U prvim godinama plantažnog uzgoja otkup je obavljao isključivo „Klas“ d.o.o. Sarajevo, koji je bio i najviše zaslužan za realizaciju plantažnog uzgoja maline. Zadnjih godina na području Kantona otkup obaljavu Poljoprivredne zadruge „Malinar“ Zavidovići, „Poljar“ i „Žepački Rolend“ iz Željeznog Polja – Žepče u saradnji sa dorađivačima-

izvoznici maline: „Klas“ Sarajevo, PZ „Pronatura“ Zenica, „Heko“ Bugojno i „Frutti-Funghi“ Visoko.

- **Razvoj kapaciteta za zamrzavanje**- Uspješnost projekta potvrđuje činjenica da su zadnjih godina u izgradnji komore za zamrzavanje, PZ „Pronatura“ Zenica kapaciteta 1.000 tona i „Frutti-Funghi“ Visoko kapaciteta 600 tona (u toku je izgradnja hladnjače kapaciteta 2.500 tona).

## II- 2 – Postojeća proizvodnja

- **Proizvodnja maline u prethodnim godinama** – U prethodnim godinama procjenjujemo da je trend rasta proizvodnje maline bio kako je prikazano u tabeli:

Tabela broj 1

| R/B | Godina proizvodnje | Procjena ukupne proizvodnje u tonama |
|-----|--------------------|--------------------------------------|
| 1   | 2009               | 170                                  |
| 2   | 2010               | 280                                  |
| 3   | 2011               | 650                                  |
| 4   | 2012               | 610                                  |
| 5   | 2013               | 580                                  |
| 6   | 2014               | 1.000                                |

- **Sortiment maline u proizvodnji** - Prvi plantažni zasadi su bili zasnovani sortom Willamett koja je još uvijek dominantna sorta. Zbog osjetljivosti na uzročnike truleži korjena maline, preveliku vlagu u zemljištu i gljivična oboljenja na izdancima sortu Willamett postepeno potiskuje sorta Meeker koja se odlikuje boljom otpornošću na bolesti, boljom čvrstoćom ploda, a time i boljom transportabilnošću. Na svjetskom tržištu sorta Meeker je trenutno vodeća sorta u uzgoju maline. Investicija u nabavku protivgradnih mreža za uzgajivače maline je velika (1.000 KM /dunumu). Dio zasada maline, površini od 2,5 hektara, zaštićen je od leda protivgradnim mrežama. Donatori su prepoznali problem i finansirali postavljanje protivgradnih mreža na zasade maline. Na području općine Visoko od 2009. godine u plantažni uzgoj se uvodi sorta Polka. Sorta Polka prorođava u prvoj godini sadnje i donosi rod do kasne jeseni/do pojave mrazeva. Povrat sredstava investiranih u zasnivanje zasada maline sortom Polka je najvećim dijelom iste godine u kojoj je zasad zasnovan. Ovu sortu karakteriše pored razvučenog perioda berbe i odlična čvrstoća ploda što omogućuje transport i plasman ovih plodova u svježem stanju. Ova sorta je otporna na većinu bolesti koje napadaju dvogodišnje sorte. Prinosi sorti maline Willamett i Meeker je u prosjeku od 1.000 do 2.000 kg/dunumu. Prva godina u uzgoju je nerodna, a druge godine je inicijalna rodnošć koja je nešto manja od prosječne. Dobit je direktno vezana za cijenu jednog kg maline. Kod navedenih sorata prvim urodom pokrivaju se troškovi prve i druge investicione godine. Sorta maline kao što je Polka prorođavaju u godini sadnje i donose rod do kasne jeseni/do pojave mrazeva. Povrat investiranih sredstava za sorte maline kao što je Polka je najvećim dijelom iste

godine u kojoj je zasad zasnovan. Prinos sorte Polka je u prvoj godini sadnje oko 700 kg, u drugoj godini 1.200 kg, a u trećoj 2.000 kg. Treba imati u vidu da je sezona berbe ovih sorti maline produžena i da se time postiže bolja cijena plodova zbog smanjene ponude u sezoni kada nema drugih sorata maline. Period dozrijevanja sorti Willamett i Meeker je od juna do kraja jula. Sorta Polka dozrijevanja sorti od početka augusta mjeseca do pojave prvih mrazeva.

- **Proizvodnja sadnog materijala-** Osnovni preduslov za uspješnu proizvodnju maline je zdrav sadni materijal. Kvalitetan zasad maline može se zasnovati samo sa certificiranim sadnicama. Uzgajivači maline u zadnjih nekoliko godina zbog cijene sadnica maline posežu za nabavkom jeftinih sadnica iz proizvodnih zasada. Ovo direktno utiče na smanjenje prinosa i dovodi do opasnosti da se obolenja prisutna u proizvodnim zasadima prošire na nove zasade i dovedu u pitanje uzgoj ove ekonomski vrlo značajne voćne vrste za naš Kanton. U 2013. godini na podrčju Zeničko-dobojskog kantona registrovan je prvi i za sada jedini rasadnik certificiranih sadnica jagodičastog voća d.o.o. „Frutti- Funghi“ Visoko.
- **Plasman maline kroz otkup-** Malina je voćna vrsta koja ima plod osjetljive konzistencije. Ubrani plodovi maline radi očuvanja trebaju se nakon berbe staviti u kontrolisani temperaturni režim. Bez obezbjeđenog otkupa plodova maline i njihovog adekvatnog skladištenja ovaj uzgoj ne bi mogao opstati. Na osnovu evidencije o otkupu iz Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu otkup maline u proteklih šest (6) godina prikazan je u narednoj tabeli.

Tabela broj 2

| R/B | Godina otkupa | Ukupno otkupljena količina u tonama |
|-----|---------------|-------------------------------------|
| 1   | 2009          | 150                                 |
| 2   | 2010          | 250                                 |
| 3   | 2011          | 628                                 |
| 4   | 2012          | 605                                 |
| 5   | 2013          | 539                                 |
| 6   | 2014          | 700                                 |

Iz tabela jedan (1) i dva (2) vidljivo je da je proizvodnja i otkup maline u godinama 2012. i 2013. imao pad, u odnosu sa ostalim godinama, koji je nastao usljed nepovoljnih vremenskih prilika (suša), a to potvrđuje tehnološki zahtjev za obaveznu instaliranja sistema za navodnjavanje (sistem „kap po kap“).

## II- 3 - Ekonomski efekti

- **Pokazatelji po jedinici površine** - Sorte Willamett i Meeker su sorte kod kojih je prva godina u uzgoju nerodna, a druge godine je inicijalna rodnost koja je nešto manja od prosječne. Prosječna rodnost ovih sorata je 1.500 kg po dunumu(1.000 m<sup>2</sup>), a maksimalna može dostići i 2.500 kg. Prinos maline je u direktnoj vezi sa primjenjenom agrotehnikom(obrađom i prihranom) i vremenskim uslovima. Na području našeg Kantona većina maline se uglavnom uzgaja bez protivgradne mreže koja je obzirom na osjetljivost plodova maline neophodna. Jedan mali dio zasada maline je zaštićen protivgradnim mrežama na području Željeznog Polja, općina Žepče. Na ovom području skoncentrisan je najveći broj zasada maline koji su u dvije vegetativne sezone imali nesreću da su ostali bez ukupnog roda zbog pojave leda u periodu berbe maline.
- **Ukupna vrijednost proizvodnje maline** - Ekonomski značaj uzgoja maline ogleda se u tome što ova proizvodnja na određenim područjima već daje značajne prihode domaćinstvima. Primjera radi u 2014. godini na područje Željeznog polja od berbe maline ostvaren prihod od 2.130.000,00 KM(710.000 kg x 3,00 KM = 2.130.000,00 KM). Domaćinstvo koje je imalo zasad od 2 dunuma maline i ostvarilo prinos od 1.500 kg/dunumu, te prodalo malinu po cijeni od 3,00 KM/kg ostvarilo je finasijsku dodit od 9.000,00 KM. Ova diobit može biti i veća ukoliko se realizuje veći prinos, a pogotovu ako se malina zasađi na većoj površini. Ako se ova dobit rasporedi na mjesečni prihod to upućuje da je uzgoj maline značajan izvor sredstava za život, jer je plasman zagaranтовan za sve količine proizvedene maline. Proizvedene količine maline su uglavnom namjenjene izvozu.
- **Malina je izvozno orjentisana i ukupna vrijednost izvoza u zadanim godinama je** kako slijedi u tabeli:

Tabela broj 3

| R/B | Godina izvoza | Količina izvezena maline<br>u tonama | Procjena prosječne<br>vrijednosti izvoza u KM |
|-----|---------------|--------------------------------------|-----------------------------------------------|
| 1   | 2009          | 150                                  | 750.000,00                                    |
| 2   | 2010          | 250                                  | 1.250.000,00                                  |
| 3   | 2011          | 628                                  | 3.140.000,00                                  |
| 4   | 2012          | 605                                  | 3.025.000,00                                  |
| 5   | 2013          | 539                                  | 2.695.000,00                                  |
| 6   | 2014          | 700                                  | 3.500.000,00                                  |

Otkupljena malina se 100% izvozi što ovoj proizvodnji daje značajnu dimenziju. Povećanje izvoza maline u narednim godinama direktno je ovisan o povećanju površina pod zasadima maline. Malina nudi provjereno rješenje za povećanje deviznih prihoda koji su od interesa za cijelu državu, a uz to će se iskoristiti raspoloživi zemljišni, ljudski i drugi resursi, te će se egzistencijalno zbrinuti značajan broj domaćinstava u ruralnom području.

## II- 4- Angažman radno sposobnog stanovništva

- **Broj uposlenih u proizvodnji maline-** Sa stanovništva upošljavanja radno sposobnog stanovništva, odnosno smanjenja broja nezaposlenih uzgoj maline daje dobra rješenja. Angažman radne snage je sezonskog karaktera, tako da radnici mogu da se pored uzgoja maline bave uzgojem i drugih poljoprivrednih kultura na mješovitom poljoprivrednom gazdinstvu. Angažman sezonske radne snage je najpotrebniji u fazi berbe(juni/juli mjesec) kod dvogodišnjih sorata maline. Procjena je da za pravovremeno obavljanje berbe u zasadu maline površine jednog dunuma trebaju 4 radnika.
- **Broj uposlenih u otkupu i zamrzavanju maline-** Kroz cijeli proces proizvodnje maline otvara se niz radnih mjesta počev od rasadnika koji upošljavaju radnike za proizvodnju sadnica, poljoprivrednih apoteka koje nabavljaju potrebni repromaterijal za proizvodnju maline, radnika koji rade poslove u malinjaku, radnika koji transportuju malinu i radnika u hladnjačama. Procjenjujemo da trenutno ova proizvodnja direktno ili posredno upošljava bar 1.000 radnika u svim fazama uzgoja i plasmana maline, a proširenjem ove proizvodnje proporcionalno bi trebao rasti i broj uposlenih u spomenutim aktivnostima. To u trenutnoj ekonomskoj krizi predstavlja izuzetno značajnu stavku u razvoju našeg kantona i države BiH u cijelini.

## II- 5 – Širenje površina pod malinama

- **Pregled površina pod malinama u poslednjih 5 godina** – Rezultati uzgoja maline u prethodnim godinama su pozitivni. Uzgoj maline ima tendenciju rasta. Zasnivanje novih zasada maline se nastavlja.

Tabela broj 4

| R/B | Godina sadnje   | Procjena zasađene površina u hektarima | Procjena ukupne površina pod malinom u hektarima |
|-----|-----------------|----------------------------------------|--------------------------------------------------|
| 1   | od 2002 do 2009 | 20                                     | 20                                               |
| 2   | 2010            | 10                                     | 30                                               |
| 3   | 2011            | 30                                     | 60                                               |
| 4   | 2012            | 50                                     | 110                                              |
| 5   | 2013            | 15                                     | 125                                              |
| 6   | 2014            | 30                                     | 155                                              |

Iz tabele broj 4 vidljivo je da je proširenje površina pod malinom konstantno, međutim različito je od godine do godine, što ukazuje da nije bilo kompletno izgrađenog sistema za proširenje. Iz tog razloga u narednom periodu ( u što kraćem roku) treba razviti stabilan sistem koji će u svim segmentima podržavati proširenje ove proizvodnje (rasadnici, premije, zadruge kao otkupljivači, dorađivači- izvoznici, te po mogućnosti i prerađivači). Sistem bi zajednički trebali razviti Kanton, općine, zadruge i izvoznici.

- **Procjena širenja maline u narednih 5 godina** - Očekivanja upućuju na to da bih za narednih 5 godina, dakle do 2020. godine proizvodnja maline mogla dostići proizvodnju od 2.000 tona na površini od 300 hektara.

### **III – STRATEŠKI DOKUMENTI**

Strateški dokumenti : Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period od 2010.godine do 2020. godine i Strateški plan ruralnog razvoja područja Zeničko-dobojskog kantona za period 2012.-2016. godine uzgoju maline daju posebni značaj. U toku je revizija Strategije razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period od 2010.godine do 2020. godine koja će proizvodnju maline posebno tretirati zbog njenog ekonomskog značaja za Zeničko-dobojski kanton.

### **IV -- PODRŠKA PROIZVODNJI MALINE KROZ PROGRAME POTICAJA**

U skladu sa Zakonom o novčanim podrškama za svaku tekuću godinu usvaja se Programa poticaja poljoprivredne proizvodnje kojim se definišu proizvodnje koje se potiču. Malina kao strateška kultura u Zeničko-dobojskom kantonu je redovno uključena u poticaje. U 2014. godini malina je poticana kroz sljedeće poticaje:

***IV-1- Saniranje šteta od poplava i klizišta u zasadima maline, kupine i borovnice*** - Novčana podrška iznosi maksimalno 1.500,00 KM/dunumu zasada koji su pretrpjeli štetu ili su uništeni usljed poplava/klizišta, a bili su u sistemu novčanih podrški.

***IV-2- Premija za proizvodnju malina*** – premira se proizvodnja maline i kupine s 0,10 KM/kg, kod proizvođača koji predaju otkuplivaču/prerađivaču minimalno 600 kg malin/kupine, te da ispunjavaju i druge kriterije koje propisuje Uputstvo.

***IV-3- Premija za zasnivanje novih zasada maline, kupine, borovnice i aronije***- premira se zasnivanje novih zasada maline, kupine, borovnice i aronije na površini od minimalno 1 dunum sa iznosom 300,00KM/dunumu, te da ispunjavaju i druge kriterije koje propisuje Uputstvo.

***IV-4- Premija otkuplivačima jagodičastog voća*** – premiraju se registrovani otkuplivači voća sa 0,04 KM/kg jagodičastog voća, koji otkupe od proizvođača sa kojima imaju sklopljene ugovore o otkupu, izvrše otkup i ispunjavaju i druge kriterije koje propisuje Uputstvo.

***IV-5- Premija otkuplivačima jagodičastog voća koji vrše zamrzavanje*** – premiraju se registrovani otkuplivači voća sa 0,05 KM/kg jagodičastog voća koji od poljoprivrednih proizvođača sa područja Zeničko-dobojskog kantona sa kojima imaju sklopljene ugovor o otkupu, izvrše otkup i iste zamrznu u vlastitim komorama, te da ispunjavaju i druge kriterije koje propisuje Uputstvo.

***IV-6 – Značaj koordiniraog poticanja proizvodnje maline sa nivoa Kantona i Općine*** - Udruženi poticaji koji bi bili koordinirani sa federalnog, kantonalnog i općinskog

nivoa imali bi značajan efekat. Koordinirani poticaji sa različitih nivoa bi omogućili povećanje površina pod zasadima maline. Činjenica da nisu sve općine Kantona ravnomjerno uključene u uzgoj maline potvrđuje da postoji još puno načina da se proizvodnja maline unaprijedi.

## **V - PRIJEDLOG MJERA ZA POVEĆANJE POVRŠINA POD ZASADIMA MALINE**

### ***V-1 –Jača podrška iz Budžeta Kantona i Budžeta Općina sa uključivanjem podrške za proizvodnju sadanog materijala***

Uzgoj maline na većim površinama je strateški značaj za Zeničko-dobojski kanton jer omogućavanjem zarade sredstava za život popravlja standard življenja. Druge grane privrede za bilo kakvu ekonomsku dobit zahtjevaju velika finansijska ulaganja, a što nije slučaj sa proizvodnjom maline, jer postoji potreba tržišta za malinom. Ekonomski efekti od proizvodnje maline su značajni. Ekonomski efekti bi bili veći da se zasadite novi zasade maline i drugih jagodičastih voćnih vrsta. Podizanje novih zasada potrebno je podržati pored postojećih podrški i dodatnim podrškama kako sa općinskog tako i sa kantonalnog nivoa.

Za uspješno zasnivanje novih zasada maline, a to je pokazalo dosadašnje iskustvo, potreban je kvalitetan sadni materijal i kapaciteti za otkup maline. Proizvodnju kvalitetnog certificiranog sadnog materijala, kao neophodnog uslova za uspješnu proizvodnju maline, potrebno je poticati iz Budžeta Kantona i općina. Podrška za proizvodnju kvalitetnog (certificiranog) sadnog materijala treba biti praćena inspekcijskim nadzorom u proizvodnji i prometu istog. Ovo je potrebno da se spriječi proizvodnja sadnica sumnjivog kvaliteta, a omogućiti proizvodnju kvalitetnih sadnica.

### ***V-2 – Regresiranje kamata na kredite koji se dižu u svrhu investiranja u kapacitete za rashlađivanje, zamrzavanje i doradu maline***

Kapaciteti za rashlađivanje, zamrzavanje i doradu maline su preduslov za povećanje površina pod zasadima maline. Navedeni kapaciteti iziskuju velika finansijska ulaganja pa je istima potrebno obezbjediti regresiranje kamata na kredite podignute u tu svrhu.

Ova mjera imala bi svoj dvostruki efekat: za investitore u otkupu povoljnija sredstva za investiranje i za uzgajivače maline povećani kapaciteti za još sigurniji plasman u okviru Kantona.

### ***V-3- Angažman za korištenje međunarodnih fondova za poljoprivredu***

Razvijati vještine za aplikaciju na sredstva međunarodnih fondova za projekte proširenja proizvodnje, dorade, prerade i izvoza maline. U projektima dati naglasak na specifična organoleptička svojstva maline koja su rezultat ekološki čiste sredine u kojoj se uzgaja malina na području Zeničko-dobojskog kantona.

Najnovija istraživanja međunarodnih institucija potvrđuju da je malina sa naših područja jedna od najkvalitetnijih na svijetu.

Informisati proizvođače maline, otkupljivače, doradivače i nadamo se u bliskoj budućnosti prerađivače maline i ostalog jagodičastog voća o organizacijama koje finansiraju ovakve projekte.